

Универзитет уметности у Београду

НАСТАВНО-УМЕТНИЧКОМ-НАУЧНОМ ВЕЋУ

ФАКУЛТЕТА ЛИКОВНИХ УМЕТНОСТИ У БЕОГРАДУ

Париска 16

11000 Београд

ИЗВЕШТАЈ КОМИСИЈЕ ЗА ОЦЕНУ И ОДБРАНУ ДОКТОРСКОГ
УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА И ПИСАНОГ РАДА

**„Робот, отирач, Црнкиња и две слике са грбовима у дискурсу
политичког субјекта (Сликарство и перформанс)“**

кандидаткиње **Кристине Јањић**

Београд, јун 2023.

Комисија за оцену и одбрану докторског уметничког пројекта „Робот, отирач, Црнкиња и две слике са грбовима у дискурсу политичког субјекта (Сликарство и перформанс)" кандидаткиње Кристине Јањић, именована на 497. седници Наставно-уметничко-научног већа ФЛУ у Београду, 5. априла 2023. године, радила је у саставу:

1. др ум. **Зоран Тодоровић**, редовни професор, Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду
2. др **Александра Кучековић**, редовни професор, Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду
3. др ум. **Александра Јованић**, доцент, Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду
4. др **Мариела Цветић**, редовни професор, Архитектонски факултет, Универзитет у Београду
5. др ум. **Светлана Волиц**, ванредни професор, Факултет ликовних уметности, Универзитет уметности у Београду (ментор)

и донела је следећи закључак:

Биографија кандидата

Кристина Јањић рођена је 1991. године у Врању. Дипломирала је сликарство 2017. године на Факултету ликовних уметности Универзитета уметности у Београду, у класи професора Милете Продановића. Магистрирала је 2018. године код истог професора. Школске 2016/2017 провела је семестар на Националној академији лепих уметности у Паризу, као стипендиста француске владе, у класи професора Франсоа Боароа. Поред Факултета ликовних уметности, дипломирала је на одсеку Енглески језик, књижевност и култура на Филолошком факултету Универзитета у Београду. Поред Факултета ликовних уметности, студенткиња је друге године докторских студија на Факултету за медије и комуникације на одсеку Трансдисциплинарне студије савремене уметности и медија.

Учествовала је на следећим изложбама: 2017. „*Modus Operandi Vernisage* и *Tashiba Exposition* у галеријама Националне академије лепих уметности у Паризу, 2017. „Интер/Акција” у Галерији Дома омладине у Београду, на пројекту у сарадњи са студентима историје уметности са Филозофског факултета у Београду, 2018. „Напуштање безбедног режима” у немачком културном центру Гете институт, 2018. на изложби „Перспективе ХХХИВ” у Националној галерији у Београду, 2018. на изложби „Уметност у доба класног рата” у Оставинској галерији у Београду. Новембра 2018. године гостовала је у културном центру Рекс у Београду и презентовала свој уметнички пројекат „Западноевропски закони”, који је урадила под менторством проф. др ум. Зорана Тодоровића. Реализовала је самосталну изложбу у Салону 77, једном од три изложбена простора Галерији савремене уметности у Нишу 2020. године. Докторски уметнички пројекат *Робот, отирач, Црнкиња и две слике са грбовима у дискурсу политичког субјекта - Сликарство и перформанс* представила је први пут као самосталну изложбу у Галерији Факултета ликовних уметности у Београду 2022. године.

Опис и детаљна анализа докторског уметничког пројекта

Докторски уметнички пројекат „Робот, отирач, Црнкиња и две слике са грбовима у дискурсу политичког субјекта (Сликарство и перформанс)“ састојао се од практичног уметничког дела и писаног рада. Тематски оквир пројекта чинило је уметничко истраживање односа између уметности и друштва, проблематизовање појма субјекта у уметности, као и критичко испитивање традиционалних приступа уметности и њене улоге у друштву.

Практични део пројекта представљен је на изложби докторског уметничког пројекта у Галерији ФЛУ у Београду, која је била структурирана у пет целина:

1. **Мултимедијална инсталација „Ода моје радости“** која је симулирала музејску продавницу сувенира са различитим производима/предметима. Рад „Ода моје радости“ се може окарактерисати као хибридна трансмедиска форма чији процес реализације је подразумевао низ поступака и коришћење различитих медија: (1) Кандидаткиња је прво наручила израду отирача за брисање ногу на ком је одштампана застава Европске уније, (2) отирач је потом постављен испред Европског суда за људска права у Стразбуру, (3) амбијентална инсталација испред суда је документована фотографијама, (4) фотографије су одштампане на предметима за свакодневну употребу, мајицама, шољама и кесама, (5) од „сувенира“ и отирача у галеријској поставци направљена је инсталација која је симулирала музејску продавницу сувенира. Посматрачи су могли да се крећу кроз простор“продавнице“ и бришу ноге о отирач. Рад је указивао на аспекте комерцијализације тржишта уметности и комодификације уметничког предмета.

2. **Мултимедијална инсталација „Безгрешно зачеће“** представљала је реконструкцију догађаја који је кандидаткиња реализовала у Стразбуру. У оквиру тог перформанса ауторка је покушала да поклони своју слику „Безгрешно зачеће“ Стразбуршкој катедрали (Катедрала наше Госпе од Стразбура), али свештеник и управа катедрале су одбили да приме поклон. На слици је представљена Девица Марија као жена црне пути, афричког порекла, у техници уље на платну. Као узор представи Девице Марије послужила је истоимена слика Дијега Веласкеза, са ореолом од дванаест звезда, попут оног на скулптури Девице Марије која се налази у Стразбуршкој катедрали и који је аутору заставе Европске уније послужио као инспирација за дизајн заставе. Инсталацију на изложби докторског уметничког пројекта чинила је симулирана катедрала кроз коју је било могуће кретање. На зиду који се налазио фронтално од врата пројектована је фотографија оригиналне скулптуре Девице Марије из катедрале у Стразбуру, а испред пројекције су се налазиле столице за седење. Поред врата је са спољашње стране инсталирано звоно чијим притиском се активирао звук, аудио материјал са снимљеним реченицама на француском језику, које је кандидаткиња изговарала свештенику који је покушавао да је отера из катедрале. Десно од врата постављена је слика на платну под називом „Безгрешно зачеће“.

3. **Слика „Птица тркачица“** рађена је техником акрил на платну. На слици су спроведене ликовне интервенције на хералдичким знаковима, односно урађена је реконтекстуализација грбова употребом симбола популарне, мејнстрим културе. Акцент је био на критичком промишљању концепта о завршеном, аутентичном уметничком делу и провокацији, односно, начину на који уметност делује на окружење.

4. Слика „**My Country is Beyond Trust**“ рађена је техником уље на платну и приказује ликовно измењен грб Србије који уместо крста са четири оцила, садржи стари лого америчке компаније *Beyond Trust*, која развија, пласира и подржава производе за привилегован даљински приступ рачунару. Овај рад бавио се питањем економске неокOLONIZације, у контексту неолибералног капитализма и процеса дигитализације.

5. Уметнички пројекат „**Крштење робота**“ који је на изложби био презентован у форми видео записа. Рад је поставио питања о односу између технологије и човека, односно могућностима реконфигурације простора на релацији човек - машина. Петнаестоминутни перформанс изведен у оквиру пројекта представља дистопијски сценарио интеграције робота у друштвену реалност, путем обреда крштења. У њему су учествовали свештеник који крстио бебу-робота и ауторка у улози куме, са циљем да се на иронично-метафоричан начин објави духовно сродство између људског бића и технологије и покрене уметничка дискусија о овом односу.

Писани део пројекта представља уметничко-критички и теоријски осврт на целокупан процес реализације докторског уметничког пројекта. Подељен је у неколико целина од којих прва испитује феномен политички ангажованих уметничких пракси и проблем „другости“ у партиципаторним уметничким праксама, док је друга целина посвећена практичним радовима, ликовно-теоријским проблемима и концептуално-тематским аспектима докторског уметничког пројекта. У писаном делу пројекта кандидаткиња је свој рад посматрала у контексту савремених културно-политичких и друштвених околности, позивајући се на одабране ауторе чија су дела допринела разумевању и вербалној артикулацији мисаоних садржаја пројекта.

Значај и допринос докторског уметничког пројекта у одређеном пољу уметности

Уметничко истраживање у оквиру докторског уметничког пројекта Кристине Јањић иницирано је још на мастер студијама сликарства на Факултету ликовних уметности у Београду, на предмету Трансмедијска истраживања, када се кандидаткиња заинтересовала за новомедијске и постмедијске праксе у уметности. Нека од кључних обележја ових пракси јесу провокација и критичко преиспитивање императива естетског дојма уметничког дела. Докторско уметничко истраживање Кристине Јањић карактерише експериментални приступ, проблемско и процесуално испитивање релације између уметности и друштва. Акцент је на лудистичком карактеру уметничког дела, у оквиру чега је уметнички рад једна врста друштвеног експеримента – догађај чији је почетак познат, али ток и исход неизвесан. Битна одредница кандидаткињине уметничке праксе јесте медијски номадизам који карактерише трансдисциплинарни и интердисциплинарни приступ. Нагласак није на испитивању технолошких капацитета традиционалних уметничких медија, већ на начину деловања уметничког рада које се производи у оквирима могућности сваког медија. Трансдисциплинарно деловање огледа се у синергији двеју дисциплина, као што су у овом пројекту нпр. уметност и технологија. Интердисциплинарно деловање односи се на спој два или више уметничка медија, као што су сликарство и перформанс, односно комбиновање слике као традиционалног уметничког медија са партиципаторним перформативним уметничким праксама.

Оцена да је докторски уметнички пројекат резултат оригиналног уметничког рада докторанда у одговарајућем пољу уметности и оцена остварених уметничких резултата;

Докторски уметнички пројекат Кристине Јањић карактерише преиспитивање традиционалног субјекта уметности, коришћењем уметничких пракси које укључују провокацију, субверзију и хибридне поступке у егзекуцији радова. Њен уметнички рад, чији је један од круцијалних аспеката провокација, подразумева репозиционирање улоге уметника, који у таквој поставци постаје посматрач последица своје провокације. Уметница се у том процесу не поставља као судија, она не износи сопствени став о некој друштвеној актуелности, нити нуди решење одређеног друштвеног проблема. Инклузијом посматрача у рад, мења се традиционална позиција публике, уметник у тој поставци постаје иницијатор ситуације, а рецепијент саизвођач рада. Кандидаткиња је у свом практичном раду успешно користила форму перформанса, као погодног медија да посматрачу поред чулних стимулуса, понуди и могућност спонтаног учешћа и реакције, као и критичку позицију у односу на одређене друштвене феномене. Радови Кристине Јањић су на особени начин укључили и проблем коришћења неуметничких предмета, који су у измењеном контексту постали медиј друштвено-политичке интервенције у јавном простору. Перформанси су адекватно документовани и изведени у форми нових просторних наратива (мултимедијалних инсталација) представљених на изложби докторског уметничког пројекта. Са друге стране, кандидаткиња је користила и своја знања из историје сликарства, као и вештине у медију традиционалног сликарског израза. У оквиру пројекта изведене су три слике у техникама уле и акрил на платну. Слика „Безгрешно зачеће“ ослања се на традиције западноевропских сликарских конвенција представа Богородице. За њу је као претекст коришћена Веласкезова слика Девице Марије, док позадина са фигурама анђела који Богородици дарују цвеће, реферише на херувиме са слика Муриља, Рубенса, Тијепола и др. У овом случају је као део уметничке поетике примењен поступак реконтекстуализације, где се мотиви из традиционалног западноевропског сликарства употребљавају у измењеном контексту. Сlike „Птица тркачица“ и „My Country is Beyond Trust“ на хибридан начин користе хералдичке симболе укрштајући их са симболима популарне културе, који, такође, у измењеном контексту, уносе нову поруку и значење.

Оцену о испуњености обима и квалитета докторског уметничког пројекта у односу на пријављену тему;

Кандидаткиња је испунила циљ практичног дела пројекта да посматрачу, поред перцептивног, пружи и критичко искуство, својеврсно отворено поље за преиспитивање или субвертирање постојећих друштвених норми. До резултата својих уметничких истраживања дошла је синтезом различитих дисциплинарних информација које су добрим делом добијене емпиријским путем, будући да форма друштвено-ангажованог перформанса, који је кандидаткиња користила у свом раду, подразумева социјални експеримент. Методе које је примењивала током израде практичног дела пројекта подразумевале су трансдисциплинарни приступ и истраживање које се кретало између различитих дисциплинарних информација, из две или више области. Практични део пројекта успешно је представљен јавности на изложби у Галерији ФЛУ, поставком коју су

чинили видео рад, две мултимедијалне инсталације и две слике (у техници акрил на платну и уље на платну).

У писаној експликацији, која је неодвојива је од практичног дела уметничког пројекта, кандидаткиња је обрађивала појмове који су уско повезани са њеним уметничким деловањем. Текстуални део је на адекватан начин дао контекст и садржаје за перцепцију и промишљање практичног дела рада. У првом делу текста бавила се појмовима као што су ексцес у уметности, уметничка провокација (грађанских друштвених конвенција и норми), друштвени експеримент, политичка уметност, ангажована уметност, партиципаторна уметност, перформативне уметничке праксе, медијски номадизам, трансдисциплинарност и интердисциплинарност у уметности, естетизација капитала и алијенација. Испитујући феномене политички ангажованих уметничких пракси, политичког субјекта и питање еманципације кандидаткиња је за саговорнике одабрала теоретичаре као што су: Жак Дерида (Jacques Derrida), Жак Рансијер (Jacques Ranciere), Борис Гројс (Boris Groys), Валтер Бењамин (Walter Benjamin), Миодраг Шуваковић, Артур Данто (Arthur Danto), и др. У другом делу кандидаткиња је представила свој уметнички рад, концептуално-тематске аспекте дела, ликовно-теоријске проблеме своје праксе и на који начин се она може имплементирати у савремене теоријске дискурсе. Дискурзивни оквир, на нивоу семантичких садржаја радова који чине овај докторски уметнички пројекат, кретао се око питања другости, идентитета, субјекта, глобализације, уметничког тржишта, техноскептицизма и капитализма. У оквиру текста посвећеном раду „Крштење робота“ кандидаткиња је разматрала и феномене као што су постљудско, неољудско, роботика и антропоид. Овај део обилује ликовним референцама уметника као што су: Николас Шефер (Nicolas Schöffer), Едуардо Кац (Eduardo Kac), Нам Џун Пајк (Nam June Paik), Том Шенон (Tom Shannon), Драган Илић, Ецуко Ичихара (Etsuko Ichihara). Теоријске референце за овај сегмент кандидаткиња је пронашла у текстовима научнице Доне Харавеј и филозофа Жан-Франсоа Лиотара. Прате га и занимљиве референце из области књижевности: Мит о Галатеји у делима Овидија и Жан Жак Русоа, дела Ајзака Асимова, роман Франкенштајн Мери Шели, кратка прича Едгара Алана Поа „The Man That Was Used Up“, роман Филипа Дика „Да ли андроиди сањају електричне овце“ и др..

Критички осврт

Централно истраживање докторског уметничког пројекта „Робот, отирач, Црнкиња и две слике са грбовима у дискурсу политичког субјекта (Сликаство и перформанс)“ темељи се на критичком преиспитивању традиционалне позиције уметника у контексту уметничких пракси које се баве проблемом односа између уметности и друштва. Кључна питања пројекта тичала су се проблематизовања и деконструисања појма субјект уметности. Разматрано је питање ко делује са позиције политичког субјекта, уметник/уметница, институција или публика, као и да ли се у контексту партиципаторно-интерактивних уметничких пракси може говорити о превазилажењу концепта субјект уметности. Један од важних аспеката кандидаткињине уметничке праксе јесте уметничка провокација грађанских друштвених конвенција и норми, па су и теоријска становишта презентована са циљем да се демонстрира потенцијал партиципаторних и субверзивних уметничких пракси за промишљање уметности изван простора омеђеног традиционалним категоријама.

Кандидаткиња је реализовала свој докторски уметнички пројекат низом уметничких поступака и реализацијом радова у различитим медијима. Комплексним стваралачким процесом, који је подразумевао коришћење медија традиционалног сликарства, употребу *ready-made* објеката, осмишљавање, извођење и документовање перформанса и извођење инсталација у галеријском простору, показала је значајан мисаони, перформативни и стваралачки капацитет. Са великом мотивацијом и креативношћу реализовала је све планиране активности, толеришући неизвесност својих субверзивних уметничких поступака и инкорпорирајући исходе перформативних процеса у свој рад.

Закључак комисије

Докторски уметнички пројекат „Робот, отирач, Црнкиња и две слике са грбовима у дискурсу политичког субјекта (Сликарство и перформанс)" кандидаткиње Кристине Јањић је комплексно уметничко и теоријско истраживање, које завређује пажњу стручне и шире јавности и представља значајан допринос уметничкој и научној области. Закључак комисије је да се ради о значајном уметничком и теоријско-истраживачком напору да се систематизују и прошире сазнања о сложеном односу између уметности, политике и друштва, као и да се подстакну будућа размишљања и расправе на ову тему.

Имајући у виду квалитет остварених резултата комисија сматра да је кандидаткиња Кристина Јањић успешно реализовала и представила јавности свој докторски уметнички пројекат „Робот, отирач, Црнкиња и две слике са грбовима у дискурсу политичког субјекта (Сликарство и перформанс)“, и предлаже Наставно-уметничко-научном већу Факултета ликовних уметности да усвоји овај извештај и достави га Сенату Универзитета уметности како би се одредио датум одбране.

Комисија:

др ум. **Зоран Тодоровић**,
редовни професор, Факултет ликовних уметности у Београду

др **Александра Кучековић**,
редовни професор, Факултет ликовних уметности у Београду

др ум. **Александра Јованић**,
доцент, Факултет ликовних уметности у Београду

др **Мариела Цветић**,
редовни професор, Архитектонски факултет у Београду

др ум. **Светлана Волиц**,
ванредни професор, Факултет ликовних уметности у Београду (ментор)

ОЦЕНА ИЗВЕШТАЈА
О ПРОВЕРИ ОРИГИНАЛНОСТИ
ДОКТОРСКОГ УМЕТНИЧКОГ ПРОЈЕКТА / ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

На основу Правилника о поступку провере оригиналности докторских уметничких пројеката и докторских дисертација које се бране на Универзитету уметности у Београду и налаза у извештају из програма iThenticate којим је извршена провера оригиналности докторске дисертације **„Робот, отирач, Црнкиња и две слике са грбовима у дискурсу политичког субјекта (Сликарство и перформанс)”, аутора Кристине Јањић**, констатујем да утврђено подударање текста износи 10 %. Овај степен подударности последица је цитата, личних имена, библиографских података о коришћеној литератури, тзв. општих места и података, што је у складу са чланом 9. Правилника.

На основу свега изнетог, а у складу са чланом 8. став 2. Правилника о поступку провере оригиналности докторских уметничких пројеката и докторских дисертација које се бране на Универзитету уметности у Београду, изјављујем да извештај указује на оригиналност докторске дисертације, те се прописани поступак припреме за њену одбрану може наставити.

23.05.2023. године

Ментор
Светлана Волиц